

ЗИМУЮЧІ ПТАХИ ЖИТОМИРЩИНИ

А. В. Солощук, Ю. В. Максименко

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

За останні сто років умови зимування птахів в Україні змінені суттєво. Останнім часом зими стали менш суворішими, одна з причин – зміна клімату, а конкретно зараз періодичність суттєвих похолодань з частими відлигами. У всякому разі за останнє століття зростання кількості великих міст та розвиток господарських підприємств створили доволі багато нових специфічних умов для існування птахів. Поодинокі види з плином часу змінюють власний спосіб проживання, пристосовуючись до таких умов.

Тому зі зміною клімату, змінилося власне і життя птахів. Деяким видам птахів притаманний клімат для їхнього існування більш суворіший, іншим навпаки – помірний, але до інших чинників можна віднести те, що зменшилася в разі кількість різноманітних кормів для птахів (комахи, ягоди, насіння та інше) [1]. Використання людьми інсектицидів для власної користі впливає на природу, значно зменшує популяції комах, тому для птахів набагато складніше знайти собі поживу. Коли дорослі птахи не в змозі прогодувати потомство, то відбувається природний відбір – пташенят просто не вистачає корму. Також до суттєвих факторів можна віднести і зміни клімату, адже саме вони істотно впливають на зміну поведінки птахів.

Крім цього, водоймища пересихають, кількість видів фауни та флори значно зменшується. Тому власне це також можна віднести до однієї з проблем відносно нормального існування птахів. Винити у цій проблемі потрібно лише антропогенний чинник, урбанізація та промислова діяльність людини не стоїть на місці.

Розробка таких важливих проблем сучасної біології як популяційна екологія, просторове орієнтування, керування поведінкою, сигналізація та комунікація, пристосування до антропогенно-трансформованих територій вирішується в процесі аналізу на різних видах птахів. Широке поселення на різні території і акліматизація до різних умов існування, пластичність кормодобувної поведінки сприяють синантропізації птахів.

Одним із прикладів є крячок білокрилий (*Chlidonias leucopterus*). Це один із найбільш гніздових птахів на нашій території, але взимку його важко побачити через його рідкість. Після періоду розмноження птахи з чужих місць гніздування збираються в зграї і починають мігрувати в пошуках рясного корму.

Зимуючі птахи Житомирщини люблять затишні і добре захищені від природних противників місця для гніздувань. До таких птахів можна віднести: дятел великий строкатий (*Dendrocopos major*), сова сіра (*Strix aluco*), чайка чубата (*Vanellus vanellus*).

При суворих умовах наших зим та специфічного клімату цим птахам притаманне густе оперення. Також допомагає пережити холоди зміна способу життя, таким чином відбувається адаптація до кліматичних змін та умов навколишнього середовища.

З настанням зими видовий склад птахів в навколишньому середовищі суттєво змінюється. До сезонних міграцій птахів спонукає у першу чергу доступність їжі, а температура та погодні фактори є другорядними чинниками: при достатньому харчуванні птахи витримують морози та сніг.

Нашу територію однозначно вимушені на зиму покидати птахи, в живленні яких комахи є принциповою складовою. Наприклад, такі досить спеціалізовані птахи, як серпокрильці (*Apus*), ластівки (*Hirundo*) та мухоловка сіра (*Muscicapa striata*) із зникненням літаючих комах однозначно вимушені покидати територію Полісся та мігрувати у напрямку тропічних регіонів [2].

У фауні птахів хвойних лісів Полісся наявно немало видів і підвидів гірських й лісових птахів, таких як тетерук євразійський (*Tetrao tetrix*), рябчик (*Tetrastes bonasia*), трипалій дятел (*Picoides tridactylus*), білоспинний дятел (*Dendrocopos leucotos*) та інші представники, характерні різним географічним формуванням [3].

На території Житомирщини також зустрічається багато птахів, які витривалі до низьких температур та не мають великих проблем з пошуком їжі: горобець хатній (*Passer domesticus*), крук звичайний (*Corvus corax*), припутень (*Columba palumbus*), синиця велика (*Parus major*), снігур звичайний (*Pyrrhula pyrrhula*), оملюх звичайний (*Bombycilla garrulus*) та багато інших видів.

Література

1. Чаплигіна А. Б., Савинська Н. О., Зарицька Ю. П. Особливості формування фауни дуплогніздників у нагірних дібровах Північно-Східної України. *Біологія та валеологія*: зб. наук. пр. 2009. Вип. 11. С. 109–115.
2. Серебряков В. В. Атлас птахів України (поширення та характер перебування). Київ : Фітосоціоцентр, 2012. 240 с.
3. Червона книга України. Тваринний світ. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. 624 с.

УДК 502:591.9:594.141(211:477)

ФАУНА ТА ЕКОЛОГІЯ ПЕРЛІВНИЦЕВИХ РІЧКИ ЗДВИЖ

Г. С. Федорович, О. В. Павлюченко

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Свій початок р. Здвиж бере поблизу с. Озера Брусилівського району Житомирської області [3]. Протікає ріка здебільшого на північний схід, у пониззі та пригирлової частині – на північ. Є правою притокою Тетерева і